

հանրականն է, այս ձեռով կրկնութիւնն աւելորդ կը թուի: —

Մեր ուշագրութիւնը գրաւեցին քանի մը ուղղագրութիւններ, որոնք անհաստատ ու անկայուն են: Քանի մը օրինակներ:

1. Ուղիղ Բէլ-ձի քով (էջ 166), կը կարգանք՝ բաղխում (էջ 7), բաղխում (էջ 8), բաղխման (էջ 79) բաղխել (էջ 119): Խստիւ կը զանազանութիւն իրարմէ բռնել: *V* բղխելու, եւ բռն *V* բախելու:

2. Երբեք կը գրէ միշտ, բայց այս «իւլ» ձեւ է, (հմտ. ուր-է, ուստ-է, ում-է) ուրեմն եւ երբ-է, որ ուղիւ ձեւն է, գործածուած, էջ 118, 132, 142, 146 եւն:

3. Ուղիղ՝ սթափուեց (էջ 220), խաղաղութեան (220) փակուեց, շարունակուեց (221), քաշուել՝ յուզուած, դասաւորուել, մեղմուելու (325) ձեւերու քով կը գտնենք՝ սխալում (221), կատարում (226), թում (259), խում (325), նոյն էջի մէջ տող յառաջ քաղում: Այս 3 ձեւերն ալ չեն կրնար ճիշտ ըլլալ, մէկն ընտրելու է, եւ այս մէկն պէտք է ըլլալ՝ սթափուեց: Երկուսներէ խորշելու համար՝ նախընտրելու է թում ձեւը, վասն զի հայերէնի մէջ չ'ընտրուած է «ի» երկար ամանակը պահելու համար եւ ուր չ'ընտրուելու համար:

4. Մէկին (319), պիտի ըլլայ բնականապէս՝ ձեկին:

5. Բոսֆոր (էջ 9, 112), իսկ նոյնպէս էջ 9՝ Բոսֆոր: Ուղիղ ձեւն է՝ Բոսֆոր (ս. *Bóσπορος*), բայց սովորութիւն էր ցարգ՝ գլ. *Bosphore* ձեւէն Բոսֆոր կամ աւելի Բոսֆոր գրելու:

6. Թըքական Կալիքներու (էջ 11) փոխարէն նեան «պարանք» բառին մէջ տեսնել կ'ուզէ Ապ- (ջուր) + արանք (բնակութիւն) (?) որ ըստ իմաստին շատ կրնայ յարմարիլ եւլի:

7. Կը կարգանք էջ 151, 160 շատ ուղիղ ձեւ մը՝ «կենտրոնանալ» բառին, զոր բոլոր արեւմտեայ Հայերն տարիներէ է վեր յամառօրէն կը շարունակեն սխալ գրել, կարծելով թէ Աւետարանի «յայնկոյս ձորոյն կեդրոնի» (Յովհ. ԺԼ. 1) վրայ է խօսքը:

26^ր կրնար մեր գրագէտը ու վարժապետը զանազանել *Cedro* եւ *Centre* բառերը: Կենդրոն (որ կրնայ նի պատճառաւ կենդրոն ալ գրուիլ) բառին մէջ ն'արմատական գիր է, եւ ոչ թարմատար: Մենք կը խորհրդածենք: Եթէ միակ այս կենդրոն կենդրոնական բառը սխալ գործածելու կը յամառին մեր գրագէտը ու վարժապետը, Բնչպէս յոյս ունենանք թէ Երկրային հայերէն մը իբր օրինակ պիտի կարենայ երբեք ծառայիլ՝ անսպախաբ եւ միօրինակ հայերէն մը գործածելու: — — —

8. Կալիք (էջ 47) բառին փոխարէն ունինք հայերէն օրեղն եւ օրեղնաշար: — Գրողնայ չի նշանակեր հաղաւթի-տ, այլ շնչին, դոյզն: — «Խաղաղութեան» օրինակ թղթախաղը... շրջապատուած գետ է հոս ճիշտ բառը, որուն եւրոպացիք ըստ *Kiebitz* կ'ըսեն, իսկ խաղաղութեան է՝ *kiebitzen*: —

Հոս կը վերջանայ Պր. Սարուխանի վէպը: Կը շնորհաւորենք Պր. Սարուխանն, որ իւր վէպին մէջ մտովին կը շրջեցնէ զմեզ՝ մեզի ծանօթ վայրերուն մէջ՝ «Խորհրդաւոր աղջկան եւ իւր գաղտնեաց» ստորագրութեամբ: Յաջորդ գիտական ու վիպական երկասիրութեանց մէջ ստեպ կարգաւ պիտի փափաքէինք՝ հեղինակին ախորժելի, վարժ ու հմտական գրելը:

Հ. ԳԱՐ. Ժ. Վ. ՍՆՆԻՎՈՐԵԱՆ

CAROLUS CLEMEN: Fontes historiae religionis aegypticae, collegit Theodorus Hopfner. Bonnae, in aedibus A. Marci et E. Weberi 1924. էջը 477—708.

Թերթիս 1921 Յունուար թւոյն մէջ Հ. Վարդանեան մատենախօսելով «Պարսիկ Կրօնի աղբիւրներ» հատորը՝ ծանուցեր է արդէն *Carolus Clemen*ի այս կարեւոր մատենաշարը Հանդիսի ընթերցողներուն: Ներկայ հատորն ի լոյս կ'ընծայէ *Theodorus Hopfner*, նիւթ ունենալով եգիպտական Կրօնին հայող յունական ու լատինական աղբիւրները, որոնք երեք հարիւր տարուան միջոցին (262—562) մօտ հարիւրի կը հասնին:

Հաւաքածոյին շարքը կը բանայ՝ Եւսեբիոս Կեսարացի (շուրջ 262—340) ու կը փակէ Պրոկոպիոս Կեսարացին († 562): Հրատարակիչը խնամքով նշանակեր է իւրաքանչիւր մատենագրի աշուան կից՝ անոր ծանօթ թուականը, գրութիւնը սրմէ հատուածներ քաղեր է, եւ այն Հրատարակութիւնները, որոնցմէ օգտուել է՝ կաղմելու համար եգիպտական ազգին իմաստասիրական, բարոյական, ծիսական, դիցաբանական, նաեւ պատմական ու ժամանակագրական տեղեկներու առաջիկայ հաւաքածոն — Գ. մասը մատենաշարին:

Մեր հասարակութիւնը մօտէն շահագրգռող միակ աղբիւրն է՝ Եւսեբիոս Կեսարացւոյն ժամանակագրութեան հայ թարգմանութիւնը, լոյս տեսած երկու հատորով ի Բերլին (1875/76), լատինական հրատարակութեամբ *Schoene*ի:

Շատ օգտաւէտ գործ է *Clemen*ի այս ձեռնարկը, որ շատ շատերուն անմատչելի բազմաթիւ գրութիւններէ Կրօններու ուսումնասիրութեան անհրաժեշտ տեղեկները քաղելով՝ բանասերներու թանկագին ծառայութիւն կը մատուցանէ:

Հ. Ս. ԵՂՆԻՍՅԱՆ

